

SKUODO KLASTERIO PROJEKTAS – APLINKOS IR SOCIALINIŲ VEIKSMŲ PLANAS (ESAP)

Nr.	Veiksmas	Aplinkos ir socialiniai rizikos veiksniai (Atsakomybė/Nauda)	Reikalavimas (Teisiniai, EBRD viešųjų ryšių, geriausia praktika)	Ištekliai, investicijų poreikiai, atsakomybė	Grafikas	Sėkmingo įgyvendinimo tikslai ir vertinimo kriterijai	Būklė
ESR 1	Aplinkos ir socialinio poveikio bei problemų vertinimas ir valdymas						
1.1	Įdiegti integruotą aplinkos ir socialinio valdymo sistemą (ESMS), įskaitant aplinkos ir socialinę politiką bei aiškiai apibrėžtus vaidmenis ir atsakomybę „European Energy“ ir jos rangovų organizacijose.	Sisteminimas aplinkos ir socialinių aspektų valdymas	ESR 1	Nuosavi ištekliai, prireikus pasitelkiant išorinius konsultantus. Atsakomybės – bus paskirtos.	Per 3 mėnesius nuo statybų pradžios	ESMS patvirtinta ir veikia; paskirta specializuota aplinkos ir socialinių klausimų bei sveikatos, saugos ir aplinkos (HSE) komanda.	

Nr.	Veiksmas	Aplinkos ir socialiniai rizikos veiksniai (Atsakomybė/Nauda)	Reikalavimas (Teisiniai, EBRD viešųjų ryšių, geriausia praktika)	Ištekliai, investicijų poreikiai, atsakomybė	Grafikas	Sėkmingo įgyvendinimo tikslai ir vertinimo kriterijai	Būklė
1.2	Parengti ir įgyvendinti rangovo aplinkos ir socialinio valdymo planą (C-ESMP) bei patikimą subrangovų audito programą.	Rangovo ir subrangovų aplinkos ir socialinių rizikų valdymas	ESR 1 / ESR 2 / ESR 4	Nuosavi ištekliai, prireikus pasitelkiant išorinius konsultantus. Atsakomybės – bus paskirtos.	Per 3 mėnesius nuo statybų pradžios	Rangovų sutartyse numatyti privalomi aplinkos ir socialiniai reikalavimai; C-ESMP patvirtintas ir įgyvendintas; subrangovų audito programa veikia.	
1.3	Paskirti projekto aplinkos, sveikatos, saugos ir socialinių reikalų (EHSS) vadybininką ir sukurti EHSS vadybos sistemą, apimančią statybos ir eksploatacijos etapus. Sistema turi apimti rangovų vidaus auditus ir konkrečiam projektui skirtus aplinkos ir saugos veiklos rodiklius (KPI).	Užtikrinti įmonės politikos ir taikytinų EBRD reikalavimų įgyvendinimą.	ESR 1 / ESR 2 / ESR 4	Nuosavi ištekliai, prireikus pasitelkiant išorinius konsultantus. Atsakomybės – bus paskirtos.	3 mėnesiai po statybos pradžios; KPI turi veikti iki eksploatacijos pradžios	Paskirtas EHSS vadybininkas; veikia EHSS vadybos sistema; parengti ir stebimi projektui būdingi KPI.	

Nr.	Veiksmas	Aplinkos ir socialiniai rizikos veiksniai (Atsakomybė/Nauda)	Reikalavimas (Teisiniai, EBRD viešųjų ryšių, geriausia praktika)	Ištekliai, investicijų poreikiai, atsakomybė	Grafikas	Sėkmingo įgyvendinimo tikslai ir vertinimo kriterijai	Būklė
1.4	Įgyvendinti aplinkos, sveikatos, saugos ir socialinę politiką bei procedūras per visapusišką aplinkos ir socialinių klausimų valdymo sistemą.	Veiksmingas ir nuoseklus aplinkos ir saugos bei socialinių rizikos veiksnių ir poveikio valdymas.	ESR 1	Nuosavi ištekliai, prireikus pasitelkiant išorinius konsultantus. Atsakomybės – bus paskirtos.	Nuolatinis	Įgyvendinamos ir periodiškai peržiūrimos dokumentuotos politikos ir procedūros.	

1.5	Sukurti ir įgyvendinti tiekimo grandinės valdymo sistemą (SCMS). Atlikti modulių ir keitiklių tiekėjų techninius auditus, siekiant patikrinti grandinės priežiūros reikalavimus ir saulės modulių bei elementų medžiagų sąrašę nurodytų komponentų kilmę. Tobulinti esamus tiekimo grandinės procesus, taikant patikimą, dokumentuotą sistemą, skirtą nustatyti, valdyti ir šalinti tiekimo grandinės rizikas, susijusias su darbo jėgos išnaudojimu, taip pat kitas reikšmingas aplinkos ir žmogaus teisių rizikas bei poveikį. Sistema turi užtikrinti tiekimo grandinės atsekamumą, darbo auditus ir trečiųjų šalių patikrinimus, proporcingus	Projekto rizika, susijusi su priverstiniu darbu, darbo jėgos išnaudojimu ar žmogaus teisių pažeidimais tiekimo grandinėje, įskaitant polisilikono / silicio tiekimo grandinę.	ESR 1 / ESR 2	Nuosavi ištekliai, prireikus pasitelkiant išorinius konsultantus. Atsakomybės – bus paskirtos.	Prieš pasirašant tiekimo sutartis	Įrodymai apie SCMS įgyvendinimą, įskaitant deramo patikrinimo ataskaitas, tiekimo grandinės rizikos vertinimus, sutartines sąlygas, atsekamumo dokumentaciją ir darbo audito ataskaitas.	
-----	--	--	---------------	---	--	---	--

Nr.	Veiksmas	Aplinkos ir socialiniai rizikos veiksniai (Atsakomybė/Nauda)	Reikalavimas (Teisiniai, EBRD viešųjų ryšių, geriausia praktika)	Ištekliai, investicijų poreikiai, atsakomybė	Grafikas	Sėkmingo įgyvendinimo tikslai ir vertinimo kriterijai	Būklė
	nustatytiems rizikos veiksniams.						
1.6	Atnaujinti klimato kaitos rizikos vertinimą (CCRA) praėjus 10 metų nuo veiklos pradžios, siekiant patikrinti, ar visos „dabartinės“ rekomendacijos tebegalioja.	Perdavimo kabelių ir pastočių pažeidimo rizika dėl su klimatu susijusių pavojų, įskaitant lietaus potvynius ir ekstremalius meteorologinius reiškinius, kurie nebuvo įtraukti į pradinę CCRA.	ESR 1	Nuosavi ištekliai, prireikus pasitelkiant išorinius konsultantus. Atsakomybės – bus paskirtos.	Praėjus 10 metų po eksploatacijos pradžios	Atnaujintas klimato rizikos vertinimas, pateiktas EBRD.	
1.7	Įdiegti automatinę vėjo turbinų šešėlių mirgėjimo ribojimo sistemą.	Pernelyg didelės šešėlių mirgėjimo ekspozicijos rizika jautriems receptoriams.	ESR 1 / ESR 4	Nuosavi ištekliai, prireikus pasitelkiant išorinius konsultantus. Atsakomybės – bus paskirtos.	Prieš pradedant komercinę veiklą	Šešėlių mirgėjimo kontrolės sistema veikia; jautrių objektų poveikis šešėlių mirgėjimui neviršija taikomos projekto ribos.	

Nr.	Veiksmas	Aplinkos ir socialiniai rizikos veiksniai (Atsakomybė/Nauda)	Reikalavimas (Teisiniai, EBRD viešųjų ryšių, geriausia praktika)	Ištekliai, investicijų poreikiai, atsakomybė	Grafikas	Sėkmingo įgyvendinimo tikslai ir vertinimo kriterijai	Būklė
1.8	Pateikti EBRD metinę ataskaitą, apimančią projekto teisinį statusą, svarbius aplinkos, sveikatos, saugos ir socialinius klausimus, suinteresuotųjų šalių įtraukimo veiklą, skundus ir pretenzijas bei, jei taikoma, šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) išmetimus.	Užtikrinti skaidrumą ir sudaryti sąlygas EBRD stebėti ESAP įgyvendinimą bei projekto aplinkos ir socialinius rezultatus.	ESR1/ ESR 3/ ESR 10	Nuosavi ištekliai, prireikus pasitelkiant išorinius konsultantus. Atsakomybės – bus paskirtos.	Kasmet per visą finansavimo laikotarpį	Metinė aplinkos ir socialinė ataskaita (AESR), pateikiama EBRD pagal finansavimo sutartį ir ESAP.	

Nr.	Veiksmas	Aplinkos ir socialiniai rizikos veiksniai (Atsakomybė/Nauda)	Reikalavimas (Teisiniai, EBRD viešųjų ryšių, geriausia praktika)	Ištekliai, investicijų poreikiai, atsakomybė	Grafikas	Sėkmingo įgyvendinimo tikslai ir vertinimo kriterijai	Būklė
ESR 2	Darbo jėga ir darbo sąlygos						

2.1	Įgyvendinti darbo vadybos procedūras, darbuotojų skundų nagrinėjimo mechanizmą ir darbuotojų apgyvendinimo priežiūros priemones. Užtikrinti atitiktį ESR 2 reikalavimams ir Lietuvos darbo teisės aktams, įskaitant Lietuvos Respublikos darbo kodeksą. Perduoti taikytinus ESR 2 reikalavimus EPC rangovui ir visiems subrangovams per privalomas sutartines sąlygas, aplinkos ir socialinių klausimų įvadinį mokymą bei tikslinį mokymą. Užtikrinti, kad visi darbuotojai, įskaitant užsienio ir migrantus, būtų įdarbinti teisėtai, oficialiai registruoti ir gautų visą įstatymuose numatytą darbo užmokestį bei	Darbo teisės aktų ir ESR 2 reikalavimų nesilaikymo rizika, ypač rangovų ir subrangovų darbuotojų, įskaitant migrantus, atžvilgiu. Neteisėto įdarbinimo, neišmokėtų darbo užmokesčių, pernelyg ilgų darbo valandų, įdarbinimo mokesčių ir asmens tapatybės dokumentų sulaikymo rizika.	ESR 2	Nuosavi išteklių, prireikus pasitelkiant išorinius konsultantus. Atsakomybės – bus paskirtos.	Per 3 mėnesius nuo statybos pradžios ir per visą statybos bei eksploatacijos laikotarpį	Įgyvendintos darbo vadybos procedūros ir darbuotojų GM; rangovų ir subrangovų atitiktis patikrinta atliekant auditus; išvados ir taisomieji veiksmai užfiksuoti ir pateikti ataskaitoje.	
-----	---	--	-------	--	--	---	--

Nr.	Veiksmas	Aplinkos ir socialiniai rizikos veiksniai (Atsakomybė/Nauda)	Reikalavimas (Teisiniai, EBRD viešųjų ryšių, geriausia praktika)	Ištekliai, investicijų poreikiai, atsakomybė	Grafikas	Sėkmingo įgyvendinimo tikslai ir vertinimo kriterijai	Būklė
	socialinio draudimo įmokas. Reguliariai atlikti nepriklausomus aplinkos ir saugos auditus, darbo užmokesčio patikrinimus ir konfidencialius darbuotojų interviu, siekiant patikrinti, ar laikomasi darbo teisių, darbo laiko ir viršvalandžių reikalavimų, darbo užmokesčio mokėjimo reikalavimų bei draudimo imti iš darbuotojų įdarbinimo mokesčius ir sulaikyti jų pasus.						

Nr.	Veiksmas	Aplinkos ir socialiniai rizikos veiksniai (Atsakomybė/Nauda)	Reikalavimas (Teisiniai, EBRD viešųjų ryšių, geriausia praktika)	Ištekliai, investicijų poreikiai, atsakomybė	Grafikas	Sėkmingo įgyvendinimo tikslai ir vertinimo kriterijai	Būklė
2.2	Įgyvendinti politiką ir procedūras, skirtas kovai su smurtu ir priekabiavimu dėl lyties (GBVH), įskaitant rangovų ir subrangovų elgesio kodeksą, taikomą visiems darbuotojams.	Priekabiavimo, GBVH ir kito netinkamo elgesio, susijusio su darbuotojų antplūdžiu, rizika, įskaitant galimą poveikį vietos bendruomenėms.	ESR 2 / ESR 4	Nuosavi ištekliai, prireikus pasitelkiant išorinius konsultantus. Atsakomybės – bus paskirtos.	Per 3 mėnesius nuo statybų pradžios	Elgesio kodeksas įgyvendintas ir apie jį informuoti visi darbuotojai; baigti atitinkami mokymai; įdiegtos konfidencialios pranešimų teikimo priemonės.	
ESR 3	Išteklių naudojimo efektyvumas, taršos prevencija ir kontrolė						
3.1	Parengti ir įgyvendinti statybos aplinkosaugos vadybos planą (CEMP), įskaitant priemones, skirtas dulkių slopinimui, statybos triukšmo valdymui, atliekų tvarkymui, išsiliejimų prevencijai ir reagavimui į juos, taip pat dirvožemio ir vandens išteklių apsaugai.	Dirvožemio ir gruntinio vandens užteršimo bei neigiamo poveikio, įskaitant dulkes ir triukšmą, turinčio įtakos netoliese gyvenantiems gyventojams, rizika.	ESR 3 / ESR 4	Nuosavi ištekliai, prireikus pasitelkiant išorinius konsultantus. Atsakomybės – bus paskirtos.	Per 3 mėnesius nuo statybų pradžios	CEMP patvirtintas ir įgyvendintas; jokių reikšmingų taršos incidentų; statybinis triukšmas ir dulkės stebimi bei valdomi pagal galiojančius reikalavimus.	

Nr.	Veiksmas	Aplinkos ir socialiniai rizikos veiksniai (Atsakomybė/Nauda)	Reikalavimas (Teisiniai, EBRD viešųjų ryšių, geriausia praktika)	Ištekliai, investicijų poreikiai, atsakomybė	Grafikas	Sėkmingo įgyvendinimo tikslai ir vertinimo kriterijai	Būklė
3.2	Sukurti sistemą, skirtą pranešti apie ŠESD išmetimus ir išteklių naudojimo efektyvumo rodiklius, įskaitant vandens, kuro ir energijos suvartojimą.	Trūksta išmatuojamų duomenų apie projekto išteklių naudojimo efektyvumą ir ŠESD rodiklius.	ESR 3	Nuosavi ištekliai, prireikus pasitelkiant išorinius konsultantus. Atsakomybės – bus paskirtos.	Pirmasis metinis ataskaitų teikimo ciklas po statybų pradžios	Metinėje aplinkos ir socialinės srities ataskaitoje pateikiami atitinkami duomenys apie šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimą ir išteklių suvartojimą.	
3.3	Įgyvendinti priemones, skirtas vėjo jėgainių eksploatacijos triukšmui valdyti, įskaitant tinkamų jėgainių veikimo režimų naudojimą ir, prireikus, konkrečiam sektoriui būdingą galios ribojimą, remiantis stebėjimo rezultatais po statybos užbaigimo.	Rizika, kad jautriose vietose bus viršytos taikomos eksploatacijos triukšmo ribos.	ESR 3	Nuosavi ištekliai, prireikus pasitelkiant išorinius konsultantus. Atsakomybės – bus paskirtos.	Nuo vėjo jėgainių eksploatacijos pradžios	Triukšmo stebėjimas po statybos patvirtina, kad jautriose vietose laikomasi taikomų triukšmo ribų; prireikus įgyvendinamos korekcinės priemonės.	

Nr.	Veiksmas	Aplinkos ir socialiniai rizikos veiksniai (Atsakomybė/Nauda)	Reikalavimas (Teisiniai, EBRD viešųjų ryšių, geriausia praktika)	Ištekliai, investicijų poreikiai, atsakomybė	Grafikas	Sėkmingo įgyvendinimo tikslai ir vertinimo kriterijai	Būklė
ESR 4	Sveikata, sauga ir apsauga						
4.1	Parengti ir įgyvendinti Avarinių situacijų pasirengimo ir reagavimo planą (EPRP), apimančią atitinkamus avarinių situacijų scenarijus, įskaitant BESS gaisrą, elektros avarijas, išsiliejimus, eismo įvykius ir kitus tikėtinus avarinius įvykius. Organizuoti pratybas ir mokymus atitinkamam personalui.	Rizika darbuotojų, bendruomenės ir visuomenės saugumui.	ESR 4	Nuosavi ištekliai, prireikus pasitelkiant išorinius konsultantus. Atsakomybės – bus paskirtos.	Prieš pradedant eksploataciją / prieš atitinkamus statybos darbus	EPRP patvirtintas ir įgyvendintas; avarinės pratybos ir mokymai baigti ir užfiksuoti.	
4.2	Fotovoltinėse plokštėse naudoti dangas, mažinančias atspindžius (ARC).	Akinimo pavojus, galintis turėti įtakos eismo dalyviams ir netoliese gyvenantiems gyventojams.	ESR 4 / ESR 1	Nuosavi ištekliai, prireikus pasitelkiant išorinius konsultantus. Atsakomybės – bus paskirtos.	Prieš įsigyjant fotovoltines plokštes	Gamintojo techninėje dokumentacijoje patvirtinamos nurodytos plokščių žemos atspindžio savybės.	

Nr.	Veiksmas	Aplinkos ir socialiniai rizikos veiksniai (Atsakomybė/Nauda)	Reikalavimas (Teisiniai, EBRD viešųjų ryšių, geriausia praktika)	Ištekliai, investicijų poreikiai, atsakomybė	Grafikas	Sėkmingo įgyvendinimo tikslai ir vertinimo kriterijai	Būklė
ESR 6	Biologinės įvairovės išsaugojimas ir gyvųjų gamtos išteklių tvarus valdymas						
6.1	Įgyvendinti BMMP nurodytas paukščių ir šikšnosparnių susidūrimo rizikos mažinimo priemonės, įskaitant sezoninį šikšnosparnių veiklos apribojimą ir (arba) automatinį aptikimą bei sustabdymą, paukščių migracijos stebėjimą realiuoju laiku ir turbinų sustabdymą didelės rizikos laikotarpiais, taip pat laikiną turbinų sustabdymą vykdant paukščius pritraukiančią žemės ūkio veiklą. Taikyti prisitaikantį valdymo metodą, pagrįstą stebėjimo rezultatais.	Paukščių ir šikšnosparnių susidūrimo mirtingumo rizika turbinų veikimo metu; galimas poveikis jautrioms rūšims ir migracijos maršrutams.	ESR 6	Nuosavi ištekliai, prireikus pasitelkiant išorinius konsultantus. Atsakomybės – bus paskirtos.	Prieš statybą ir per visą eksploatacijos etapą, sezoninį galios ribojimą ir stebėjimą įgyvendinant pagal BMMP.	Įgyvendintos ir užfiksuotos visos taikytinos BMMP rizikos mažinimo priemonės; veikia turbinų veiklos apribojimo / sustabdymo priemonės; atliekamas biologinės įvairovės stebėjimas ir teikiamos ataskaitos; peržiūrimos ir koreguojamos rizikos mažinimo priemonės, jei stebėjimo duomenimis nustatoma padidėjusi susidūrimo rizika.	

Nr.	Veiksmas	Aplinkos ir socialiniai rizikos veiksniai (Atsakomybė/Nauda)	Reikalavimas (Teisiniai, EBRD viešųjų ryšių, geriausia praktika)	Ištekliai, investicijų poreikiai, atsakomybė	Grafikas	Sėkmingo įgyvendinimo tikslai ir vertinimo kriterijai	Būklė
6.2	Įgyvendinti invazinių svetimų rūšių valdymo planą (IASMP), įskaitant priemones, skirtas <i>Lupinus polyphyllus</i> ir kitoms invazinėms svetimoms rūšims, nustatytoms tyrimų metu.	Invazinių svetimų rūšių plitimo rizika statybos metu.	ESR 6	Nuosavi ištekliai, prireikus pasitelkiant išorinius konsultantus. Atsakomybės – bus paskirtos.	Prieš pradedant žemės darbus	Įgyvendintas IASMP; taikomos transporto priemonių ir technikos higienos priemonės; nustatytos invazinių svetimų rūšių teritorijos tinkamai tvarkomos ir stebimos.	
6.4	Įgyvendinti amfibijų gaudymo ir perkėlimo priemonės. Atlikti amfibijų tyrimus prieš statybos darbus ir, jei reikia, pagal galiojančius leidimus ir ekologinius reikalavimus prižiūrint gaudyti ir perkelti amfibijas iš statybos darbų paveiktų teritorijų į tinkamas buveines.	Amfibijų sužalojimo ar mirtingumo rizika statybų ir statybvietės paruošimo metu.	ESR 6	Nuosavi ištekliai, prireikus pasitelkiant išorinius konsultantus. Atsakomybės – bus paskirtos.	Prieš pradedant ir vykdant sklypo paruošimo bei statybos darbus, kaip reikalaujama.	Atlikti priešstatybiniai tyrimai; įgyvendintos ir užfiksuotos visos reikiamos gaudymo ir perkėlimo priemonės; išvengta bet kokio išvengiama amfibijų mirtingumo, susijusio su sklypo valymu ir statybos darbais	

Nr.	Veiksmas	Aplinkos ir socialiniai rizikos veiksniai (Atsakomybė/Nauda)	Reikalavimas (Teisiniai, EBRD viešųjų ryšių, geriausia praktika)	Ištekliai, investicijų poreikiai, atsakomybė	Grafikas	Sėkmingo įgyvendinimo tikslai ir vertinimo kriterijai	Būklė
ESR 8	Kultūrinis paveldas						
8.1	Parengti ir įgyvendinti Kultūros paveldo valdymo planą (CHMP) bei Atsitiktinių radinių tvarkymo procedūrą (CFP), jei tai aktualu projektui.	Rizika, kad statybų metu gali būti netikėtai rasta archeologinių ar kitų kultūros paveldo objektų, įskaitant paveldą, susijusį su upių koridoriais ir kitomis vietovėmis, kuriose gali būti archeologinių radinių.	ESR 8	Nuosavi ištekliai, prireikus pasitelkiant išorinius konsultantus. Atsakomybės – bus paskirtos.	Prieš pradedant žemės darbus	CHMP ir CFP turi būti patvirtinti, įtraukti į rangovo reikalavimus ir įgyvendinti; atitinkami darbuotojai turi būti apmokyti.	
8.2	Įgyvendinti tinkamas fizinės apsaugos priemones, siekiant apsaugoti statybos metu nustatytus archeologinius radinius ar paveldo objektus nuo vagystės, sugadinimo ar neteisėto pašalinimo.	Vagystės, plėšimo ir neteisėtos prekybos kasinėjimų metu atrastais archeologiniais artefaktais rizika.	ESR 8	Nuosavi ištekliai, prireikus pasitelkiant išorinius konsultantus. Atsakomybės – bus paskirtos.	Statybų metu, jei taikoma	Įgyvendintos atitinkamos saugumo priemonės ten, kur aptikti radiniai; nepranešta apie vagystes ar neteisėtą išvežimą.	

Nr.	Veiksmas	Aplinkos ir socialiniai rizikos veiksniai (Atsakomybė/Nauda)	Reikalavimas (Teisiniai, EBRD viešųjų ryšių, geriausia praktika)	Ištekliai, investicijų poreikiai, atsakomybė	Grafikas	Sėkmingo įgyvendinimo tikslai ir vertinimo kriterijai	Būklė
ESR 10	Informacijos atskleidimas ir suinteresuotųjų šalių įtraukimas						
10.1	Įgyvendinti ir paskelbti prieinamą projekto skundų nagrinėjimo mechanizmą, įskaitant priemones, skirtas kalbos ir prieinamumo kliūtims įveikti. Pateikti skundų formas ir informaciją lietuvių kalba bei užtikrinti, kad būtų numatyti atitinkami vietiniai kontaktiniai asmenys	Rizika, kad bendruomenės susirūpinimas gali išaugti, o pasitikėjimas projektu – sumažėti.	ESR 10	Nuosavi ištekliai, prireikus pasitelkiant išorinius konsultantus. Atsakomybės – bus paskirtos.	Visą projekto įgyvendinimo laikotarpį	Skundų nagrinėjimo mechanizmas veikia ir yra viešai prieinamas; įsteigtas tinkamas vietinis kontaktinis punktas; skundai registruojami, tiriama ir į juos atsakoma per nustatytus terminus.	

Nr.	Veiksmas	Aplinkos ir socialiniai rizikos veiksniai (Atsakomybė/Nauda)	Reikalavimas (Teisiniai, EBRD viešųjų ryšių, geriausia praktika)	Ištekliai, investicijų poreikiai, atsakomybė	Grafikas	Sėkmingo įgyvendinimo tikslai ir vertinimo kriterijai	Būklė
10.2	Viešai paskelbti suinteresuotųjų šalių įtraukimo planą (SEP) ir skundų nagrinėjimo mechanizmą (GM), įskaitant informaciją apie tai, kaip suinteresuotosios šalys gali saugiai ir konfidencialiai pareikšti susirūpinimą.	Rizika, kad vietos gyventojai nepraneš apie susirūpinimą dėl triukšmo, šešėlių mirgėjimo ar kitų poveikių dėl žinių trūkumo arba baimės dėl keršto.	ESR 10	Nuosavi ištekliai, prireikus pasitelkiant išorinius konsultantus. Atsakomybės – bus paskirtos.	Prieš pradedant suinteresuotųjų šalių įtraukimą ir per visą projekto įgyvendinimo laikotarpį	SEP ir GM turi būti viešai prieinami projekto interneto svetainėje; turi būti įsteigti prieinami ir konfidencialūs skundų pateikimo kanalai; informacija turi būti periodiškai atnaujinama.	
10.3	Pateikti informaciją apie suinteresuotųjų šalių teisę perduoti skundus EBRD nepriklausomam projekto atskaitomybės mechanizmui (IPAM).	Vietos suinteresuotųjų šalių nežinojimas apie EBRD nepriklausomą atskaitomybės mechanizmą.	ESR 10	Nuosavi ištekliai, prireikus pasitelkiant išorinius konsultantus. Atsakomybės – bus paskirtos.	Visą projekto įgyvendinimo laikotarpį	SEP ir skundų nagrinėjimo medžiagoje pateikiama naujausia informacija ir IPAM kontaktiniai duomenys lietuvių kalba.	